The image shows a title page from an old manuscript. The text is enclosed in a decorative border of repeating floral motifs. The title is written in a large, bold, black Gothic font.

**VIOLINO
PRIMO.**

ADAM VÁCLAV MICHNA Z OTRADOVIC

LOUTNA ČESKÁ

TIŠTĚNÝ PART PRVNÍCH HOUSLÍ
VE SLÁNSKÉM MUZEUM

Památky Slaného a Slánska (11)

*P*ravděpodobně nejznámější sbírkou českého baroka je soubor písní *Loutna česká* z roku 1653. Jejím autorem je **Adam Václav Michna z Otradovic** (asi 30. 6. 1600–16. 10. 1676), skladatel, básník a praktický hudebník, který žil po celý život v Jindřichově Hradci. Sbíрка obsahuje 13 písní komponovaných s představou jejich návaznosti, tedy jako písňový cyklus. Určena byla nejspíše pro domácí provozování, i když její obsah je velice duchovní. Písně znázorňují svatbu lidské duše ve třech fázích tohoto obřadu: při námluvách, zasnubách a během svatebního veselí. Písně jsou, podobně jako skladby z barokních českých kancionálů, strofické. Každá z nich je podložena řadou veršů, které osobitou češtinou, plnou lidových slov, rčení a obrátů, metafor a biblických citací, líčí svébytný děj a souvislosti duchovního sňatku. Sbíрка je historicky mimořádná a významná. A to z pohledu hudebního i literárního. Poprvé v dějinách české kultury totiž přináší typ tzv. ritornelové písně v českém jazyce. Výjimečná je i obsahově, neboť text je nesen zvláštním erotickým mysticismem s proky lidovostí. Osobitá je i tím, že jednotlivé písně uvozují instrumentální předehry neboli ritornely. Písně z této sbírky žijí v české hudební kultuře po staletí. Přebírány byly do četných vydání oblíbených tištěných lidových kancionálů **Václava Holana Rovenského** a **Matěje Václava Šteyera**. Žily však i prostřednictvím opisů a pozoruhodně se šířily a dodnes šíří mezi zpěváky a hudebníky, a to často bez vědomí jejich původního poslání.

Sbířku nalezl ve dvacátých letech minulého století muzikolog **Emilián Trola**. Nebyla však úplná. Obsahovala v podobě dobového opisu z druhé poloviny 17. století pouze part varhanního kontinua a jeden vokální hlas všech písní. Vedle toho Trola identifikoval i tisk varhanního partu celé sbírky v knihovně strahovského kláštera v Praze. Z těchto neúplných pramenů vydal v roce 1943 první edici, či spíše rekonstrukci sbírky. Začlenil do ní pouze písně, protože pro instrumentální mezihry neměl dostatečné prameny.

V šedesátých letech minulého století byl v Soběslavi nalezen další pramen k Michnově sbírce *Loutna česká*, a to tištěné partitello, které obsahovalo dva vokální hlasy písní a jejich varhanní doprovod. Tento tisk byl podkladem nové edice písňových částí sbírky **Martina Horyny** (1984), která se stala impulzem pro četné interpretace a úpravy, včetně pokusu **Michala Pospíšila** o dokomponování mezihry a instrumentálních partů (1998).

Part prvních houslí Michnovy Loutny české

Ve sbírkách Vlastivědného muzea ve Slaném jsou umístěny i knižní fondy bývalého slánského františkánského kláštera a piaristické koleje, která sídlila v dnešní budově muzea. Mezi četnými cennými historickými svazky se v něm nachází i velmi vzácný konvolut tří hudebních tisků vokální polyfonie z počátku 17. století, který obsahuje repertoár vícehlasých Magnificat italských skladatelů (Norimberk, 1600), děl *Hieronyma Praetoria* (Hamburg, 1602) a *Martina Langredera* (Pasov, 1602). V basovém svazku tohoto konvolutu byl v lednu roku 2014 nalezen tisk partu prvních houslí (Violino primo) k Michnově sbírce Loutna česká. Jedná se o unikát, který doposud nebyl doložen v žádném jiném archivu či knihovně v Evropě.

Objevený pramen patří do souboru instrumentálních hlasů, které spolu se zmíněným particellem uloženým dnes v Soběslavi tvořily kompletní sbírku. Nalezený part prvních houslí tvoří dva listy o velikosti 31×19 cm, které jsou potištěny z obou stran a přeloženy, takže výsledný formát houslového partu má velikost 15,5×19 cm. Pramen obsahuje part prvních houslí, či spíše vrchní melodický hlas ke všem ritornelům, které uvozovaly jed-

Část františkánské knihovny ve Vlastivědném muzeu ve Slaném

I. Předmluva.

Violino I.

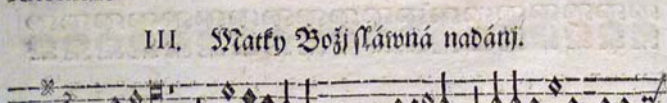
Ritornello.

II. Povolání Duchovně Nevěsty. Dialogus.

Ritornello.

III. Matky Boží slavná nadání.

Ritornello.

IV. Svat

Part prvních houslí Michnovy Loutny české

notlivé písně sbírky, a zároveň ke dvěma písním (č. XI. a XIII.). Houslový part je notován v G klíči. Poslední ritornel a zároveň píseň je určen první viole a notován v altovém klíči. Ritornely jsou v partu houslí označeny římskými čísly a názvy písní, které uvádíme v novodobém přepisu:

- I. Předmluva
- II. Povolání duchovní nevěsty. Dialogus
- III. Matky Boží slavná nadání
- IV. Svatební prstýnek
- V. Panenská láska
- VI. Žehnání se světem
- VII. Duchovní svatební lázeň
- VIII. Duší věno
- IX. Andělské přátelství
- X. Svatební věneček
- XI. Den svatební. Začněte panny zpívati
- XII. Domácí vojna mezi duší a tělem
- XIII. Smutek bláznivých panen. O žalostné dřímání

Památky Slaného a Slánska (11)

IV. Svadební Prstýnek.

Violino I.

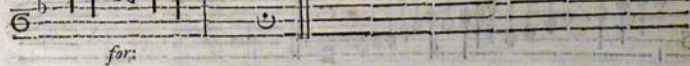
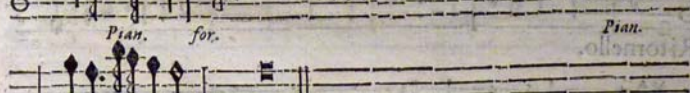
Ritornello.

V. Panenská Laská.

Ritornello.

VI. Žehnanj s Světem.

Ritornello.

3

VI. Duchovní

Part prvních houslí Michnovy Loutny české

Nově objevený part prvních houslí je zásadním pramenem pro kompletní poznání a rekonstrukci Michnovy *Loutny české*, neboť společně se strahovským tiskem varhanního partu jednoznačněji vymezuje melodicko-harmonický základ ritornelů a zároveň nám mnohé napovídá i o způsobu užití nástrojů v písni celé sbírky.

Z poznámek v nalezeném houslovém partu je více než pravděpodobné, že nástroje, vyjma generálbasového doprovodu, který je uplatněn v celé sbírce i ritornelech, hrály společně s vokálními hlasy pouze v písni č. XI. *Den svatební*, u které je uvedeno „Canto & Violino“. Označení nástroje je uvedeno v singuláru, takže se lze domnívat, že tuto píseň doprovázely pouze první housle.

Part prvních houslí Michnovy Loutny české

U písňě č. XIII. *Smutek bláznivých panen*, je oproti tomu uvedeno „*Canto & 3 Violae*“. Je tedy evidentní, že v tomto ritornelu a písni hrály tři violy (smyčcové nástroje), ale je velmi pravděpodobné, že hrály „pouze“ tři violy za doprovodu klávesového nástroje. Užití nástrojů v Michnově *Loutně české* bylo tedy ve skutečnosti mnohem střídmější, než se doposud mezi interprety předpokládalo a užívalo.

Filigrán užitého papíru, podle kterého se identifikuje dobová papírna a tiskárna
Maskaron použitý na konci houslového partu (dole)

Památky Slaného a Slánska (11) • Adam Václav Michna z Otradovic:
Loutna česká (1653), tištěný part prvních houslí ve slánském muzeu
vydal odbor kultury MěÚ Slaný, Velvarská 136, 274 01 Slaný
tex Petr Daněk • grafická úprava Ivo Horňák
snímky archiv Vlastivědného muzea ve Slaném
tisk KOČKA Slaný AD 2015 • www.pamatky.slany.cz

KRÁLOVSKÉ
MĚSTO **Slaný**